

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta lesnická a dřevařská

Katedra myslivosti a lesnické zoologie

Bakalářská práce

Odkud pochází zvířata v záchranných stanicích pro handicapovaná zvířata?

Autor: Barbora Vykysalová

Vedoucí práce: doc. Ing. Vlastimil Hart, Ph.D.

2017

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta lesnická a dřevařská

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Barbora Vykysalová

Provoz a řízení myslivos

Název práce

Odkud pochází zvířata v záchranných stanicích pro handicapovaná zvířata?

Název anglicky

Whence comes animals which are held in rescue centers for handicapped animals?

Cíle práce

Popsat činnost záchranných stanic v České republice. Zmapovat právní úpravu, společenské postavení a vývoj od historie po současnost. Vybrat si konkrétní záchrannou stanic a v ní popsat celou problematiku činnosti a provozu. Ve vybrané záchranné stanici, případně z dat více záchranných stanic, zjistit původ živočichů, kteří jsou ošetřeni následně po zranění.

Metodika

Z dostupné literatury a z právních předpisů zmapovat celou problematiku týkající se záchranných stanic v České republice. Ve spolupráci s vybranou záchrannou stanicí získat data, ze kterých bude možné vyvodit původ zranění živočichů, kteří přichází do záchranných stanic k prvnímu ošetření po zranění. Z výsledků se pokusit vyjádřit nejčastější důvod zranění živočichů a navrhnout, pokud to bude možné, řešení pro snížení nejčastějších druhů zranění. Ve spolupráci se záchrannou stanicí specifikovat možnosti návratu handicapovaných živočichů do volné přírody, popsat metody a postupy navrácení těchto živočichů a pokusit se kvantifikovat úspěšnost a přežívání.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

volně žijící živočich, handicapovaný živočich, záchraná stanice

---

Doporučené zdroje informací

- AITKEN, G. A new Approach to Conservation: The importance of the Individual through Wildlife Rehabilitation. Aldershot: Ashgate Publishing, 2004. 204 s. ISBN – 0-7546-3283-0
- Česká národní rada. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny. In Sběrka zákonů České republiky. 1992, částka 28, s. 666-692.
- Česká národní rada. Zákon č. 246 ze dne 15. dubna 1992 na ochranu zvířat pro týrání. In Sběrka zákonů České republiky. 1992, částka 50, s. 1284-1290.
- FIALA, O. Zvířata v nouzi. Krása našeho domova, 2006, roč. 48, č. 12, s. 23. ISSN 1213-5488 Ministerstvo zemědělství. Vyhláška č. 114 ze dne 9. dubna 2010 o ochraně handicapovaných zvířat při chovu. In Sběrka zákonů České republiky. 2010, částka 41, s. 1604-1620.
- Ministerstvo životního prostředí. Vyhláška č. 316 ze dne 27. srpna 2009 o držení živočichů dočasně nebo trvale neschopných přežít ve volné přírodě a o péči o tyto živočichy v záchraných stanicích (vyhláška handicapovaných živočichů). In Sběrka zákonů České republiky. 2009, částka 96, s. 4572-4577.
- PEŠOUT, P. et al.,. Národní síť stanic pro zraněné a handicapované živočichy. Brno: Veronica, 1998, 17 s.
- POKORNÁ, Z. Telemetrické sledování zachráněných kosích mláďat. Krása našeho domova, 2008, roč. 50, č. 15, s. 4-5. ISSN 1213-5488
- PTÁČEK, L. Dobrovolná ochrana přírody v České republice. Historie, současnost a perspektivy. 1. vyd. Praha: Český svaz ochránců přírody – ústřední výkonná rada, 2005, 34 s. ISBN 80-86770-08-7
- STÝBLO, P. Záchrané stanice – zrcadlo našeho vztahu k přírodě. Krása našeho domova, 2005, roč. 47, č. 10, s. 12-13. ISSN 1213-5488

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – FLD

Vedoucí práce

Ing. Vlastimil Hart, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra myslivosti a lesnické zoologie

Elektronicky schváleno dne 9. 5. 2015

Ing. Vlastimil Hart, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 30. 10. 2015

prof. Ing. Marek Turčáni, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 12. 04. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma, Odkud pochází zvířata v záchranných stanicích pro handicapovaná zvířata?, vypracovala samostatně pod vedením doc. Ing. Vlastimila Harta, Ph.D. a použila jen prameny v seznamu zdrojů uvedené.

Jsem si vědoma, že zveřejněním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách v platném znění, a to bez ohledu na výsledek její obhajoby.

V Hluboši 13.4.2017

.....

Barbora Vykysalová

Protože se člověk v určitých epochách společenského úpadku či lidského vzdělání a vývoje pouští do narušování a ničení přírody bez jakéhokoli citu a umění, musí pak to, co spáchal, dodatečně napravovat s citem a uměním.

Ernst Moritz Arndt

Abstrakt

V bakalářské práci je popisován chod záchranných stanic a stanic působících ve světě. Práce popisuje historii stanic v České republice od prvopočátku vzniku ochrany přírody až po vznik prvních organizací zabývajících se ochranou přírody. Problematiku financování stanic z pohledu státu i v praxi, dále legislativní úpravu, která upravuje chod stanic od jejich založení až po jejich zánik.

Cílem práce je ze získaných dat vyhodnotit nejčastější příčiny zraňování živočichů přijímaných do záchranných stanic. Díky nim bylo zjištěno, že nejčastěji se do záchranných stanic dostávají ptáci a to cca 80%, zbytek jsou savci. Každým rokem to jsou hned dva druhy netopýrů. Meziročně tvoří ježci (2 druhy) 15% všech přijímaných živočichů, netopýři (2 druhy) 14 %, poštolka obecná 11 % a rorýs obecný 5%.

Nejčastějším důvodem příjmu byla mláďata, dalším srážka s automobilem, popálení od elektrického vedení a poranění způsobená střelnou zbraní. Jako prevence proti zbytečnému přijímání mláďat je cílená osvěta a výchova v rámci propagace a pořádání akcí s cílem přiblížit veřejnosti život jednotlivých živočichů a tím zabránit jejich zbytečnému odnášení z přírody. V případě srážky s dopravou existuje spousta možností jako preventivního opatření, tím jsou například, přechody přes dálnice, ekodukty, nadchody, oplocení, pachové ohradníky a plašiče zvěře. Z hlediska popálení na vedení vysokého napětí se využívají na již nově postavených sloupech chrániče sloupů, bezpečné konstrukce, které zamezují dosednutí ptáka na nebezpečné místo.

Synopsis

The bachelor thesis defines how the animal rescue stations and the similar type of stations in the world work. It also deals with the history of the animal rescue stations in the Czech Republic from their very beginning till the foundation of the first organizations, which focus on the nature conservation. Moreover, it describes the issue of funding from the governmental point of view and its legislation, which states the working content of the stations from their beginning to the end.

The aim of this thesis is to find out the most common reasons of hurting animals, which later on get to the rescue stations. The research will be based on the gained data, which show that birds are the most common animals that get to the stations- about 80% and the rest of them are mammals. Furthermore, every year, there are two kinds of bats. However, during the year there are other animals that one can find in the rescue stations

and thus – hedgehogs (2 kinds), which is 15 % of all animals there, bats (2 kinds) 14%, kestrel 11% and swift 5%. The most common reasons for taking the animals to the rescue stations are young animals, car accidents, burning caused by power lines and injuries caused by gun. A purposeful raising of public awareness and education through the publicity and organizing events serve as a tool of prevention against the needless taking the animals off in their natural environment.

In case of a car accident, there are lots of ways of prevention, such as motorway crossings, eco-viaducts, footbridges, enclosures, scent fence and animals destructors. In terms of burning caused by power lines, new-build electricity poles already use the protection and thus such constructions that enable birds to sit on a dangerous place.

Klíčová slova:

volně žijící živočich, handicapovaný živočich, záchranná stanice

Obsah

Obsah	8
1 Úvod.....	11
2 Cíle práce	12
3 Literární rešerše	13
3.1 Záchranná stanice – definice.....	13
3.2 Národní síť záchranných stanic (NSZS) v ČR.....	14
3.3 Český svaz ochránců přírody	17
3.4 Péče o zraněné živočichy ve světě na příkladu britské RSPCA	18
3.5 Ekologická výchova.....	20
3.6 Seznam záchranných stanic v České republice.....	21
4 Legislativa a finanční rozbor	24
4.1 Veterinární předpisy upravující činnost záchranných stanic.	26
4.2 Finanční nástroje pro podporu záchranných stanic – stát	28
4.3 Financování záchranných stanic v praxi	29
5 Metodika	30
5.1 Záchranné stanice, které poskytly data ke zpracování.....	30
5.1.1 Ochrana fauny ČR Hrachov.....	30
5.1.2 Stanice Pavlov.....	30
5.1.3 Záchranná stanice pro zraněné živočichy v Pátku	30
5.2 Rozbor evidence tří vytipovaných stanic	32
5.3 Postup vyhodnocování dat	33
6 Výsledky	34
6.1 Nejčastěji přijímané druhy do tří vytipovaných záchranných stanic v období 2008-2016	34
6.2 Nejčastější poranění v období 2008-2016	35
6.2.1 Ochrana fauny ČR Hrachov.....	35
6.2.2 Stanice Pavlov.....	36
6.2.3 Záchranná stanice pro zraněné živočichy v Pátku	37
6.3 Rozdělení jednotlivých důvodů poranění podle druhů zvířat	38
6.3.1 Druhy přijaté do vytipovaných stanic jako mláďata v období 2008-2016	38
6.3.2 Druhy přijaté do vytipovaných stanic po poranění elektrickým vedením v období 2008-2016	39

6.3.3 Druhy přijaté do vytipovaných stanic po srážce s dopravou v období 2008-2016	40
6.3.4 Druhy přijaté do vytipovaných stanic se střelným poraněním v období 2008-2016	41
6.4 Shrnutí výsledků	42
7 Diskuze	43
8 Závěr	48
9 Seznam použité literatury	49

Seznam obrázků a grafů

Obrázek 1: Aktuální výčet záchranných stanic fungujících na území České republiky

Obrázek 2: Mapa stanic Národní sítě záchranných stanic

Graf 1: Nejčastěji přijímané druhy v období 2008-2016.

Graf 2: Nejčastější poranění v období 2008-2016 Ochrana fauny ČR.

Graf 3: Nejčastější poranění v období 2008-2016 stanice Pavlov.

Graf 4: Nejčastější poranění v období 2008-2016 stanice Pátek.

Graf 5: Nejčastěji přijímané druhy jako mláďata v období 2008-2016.

Graf 6: Nejčastěji přijímané druhy s popálením od elektrického vedení v období
2008-2016.

Graf 7: Druhy přijaté do vytipovaných stanic po srážce s dopravou v období 2008-2016.

Graf 8: Zvířata přijatá se střelným poraněním v období 2008-2016.

1 Úvod

Zvířata volně žijící a později i ta domestikovaná, patřila a stále patří do života nás všech, proto by nám nemělo být lhostejné, co se s nimi děje a jaké nástrahy na ně čekají ve světě, který si mi sami utváříme k obrazu svému. Ochrana přírody jakožto živočichů má kořeny už v dávné historii. Můžeme však říci, že nejvýraznějším negativním způsobem začal člověk do životního prostředí jako celku zasahovat až v období průmyslové revoluce v 18. a 19. století. Technologický vývoj, rozvoj průmyslu a rychlý nárůst populace způsobily, že některé druhy volně žijících živočichů člověk vyhubil a mnoho z nich se stalo ohroženými, a to kvůli bezohlednému drancování přírody.

Téma práce jsem si vybrala z více důvodů, jedním je fakt, že se sama podílím na chodu jedné ze záchranných stanic. Zvířata, která se do stanic dostávají z různých důvodů, pomáhají k řešení příčin zraňování jednotlivých druhů vlivem působení člověka. Navrácením vyléčených nebo odchovaných jedinců zpět do volné přírody se nijak nezlepší početnost jednotlivých druhů, ale přímo napomáhá k výchově budoucích generací a je nedílnou součástí ekovýchovy, která ve většině stanic funguje jako jeden z nejdůležitějších opatření příjmu živočichů. Největší část živočichů se do stanic dostává zcela zbytečně a jen vinou člověka a jen osvěta pomůže těmto důvodům předejít.

2 Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zmapovat a popsat činnosti záchranných stanic nejen v České republice, ale i ve světě, konkrétně péči o zraněné volně žijící živočichy.

Dílčí cíl práce je, ze získané evidence určit nejčastější příčiny zraněných přijatých živočichů za posledních devět let a určit preventivní možnosti jak těmto příčinám předcházet do budoucna.

3 Literární rešerše

3.1 Záchranná stanice – definice

Záchrannou stanicí se rozumí stanice, která se zabývá záchranou volně žijících zvířat, všechny stanice jsou začleněny do Národní sítě záchranných stanic a ty jsou koordinované Českým svazem ochránců přírody (ČSOP, 2008). Záchranné stanice mají ještě jeden význam, kromě péče o zraněné volně žijící živočichy a to takový, který na první pohled není možná tolik zřejmý, ale o to je důležitější. Jak uvádí Pavel Pecina v publikaci *Národní síť stanic pro zraněné a handicapované živočichy*, je to jejich etický a výchovný význam (Pecina, 1998).

Stanice svou působností pokrývají celé území ČR a ročně jimi projde víc jak deset tisíc potřebných živočichů. Národní síť záchranných stanic dále jen (NSZS) se v ČR stará o všechny stanice působící na našem území (Orel, 2012). Dle popisu Českého svazu ochránců přírody (ČSOP) jednotlivé stanice vykonávají svoji činnost na určitém území – minimálně na území 1 obce s rozšířenou působností. Území působnosti jednotlivých členských stanic se v rámci NSZS vzájemně nepřekrývají, navazují na sebe a území všech stanic dohromady obsáhne celou Českou republiku. Na svěřeném území stanice ručí (na základě dlouhodobé smlouvy mezi stanicí a ÚVR ČSOP) za poskytnutí odborné péče všem nalezeným hendikepovaným živočichům volně žijících druhů obratlovců s výjimkou jelena, losa a medvěda. Záchranné stanice spolupracují s orgány státní ochrany přírody a to s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, Státní veterinární správou, Českou inspekcí životního prostředí a dalšími (ČSOP, 2008).

Podle Gill Aitken (2004) má zachraňování volně žijících živočichů „ochranářskou hodnotu ve smyslu, že představuje základní spojení mezi naším vrozeným smyslem pro pečování a světem přírody. Mezi přímý ekologický význam podle Peciny (1998) ještě patří „umožnění přežití a popř. reprodukce v péči člověka“ a „možnost vytvoření chovných párů, které (v případě některých druhů) jsou schopné adopce a péče o mláďata vlastního druhu nebo jiných příbuzných druhů, které se v reprodukčním období do stanic dostávají“.

3.2 Národní síť záchranných stanic (NSZS) v ČR

Petr Orel (2012) český politik, ornitolog, ekolog a vedoucí záchranné stanice v Bartošovicích popisuje začátky snahy k ochraně zraněných, či jinak handicapovaných volně žijících živočichů, datují se od poloviny 70. let minulého století.

Podle Rydera (2000) však precedenty v oblasti práv zvířat nalezneme ještě dříve – kromě příkazů ve Starém zákoně existují i zmínky o právech zvířat z období mezi starověkým Řeckem a počátkem Říma – tehdy bylo hrdelním zločinem zabít vola. Rovněž ve starověkém Egyptě zabít téměř jakékoliv volně žijící zvíře znamenalo hrdelní zločin. V 70. letech se jednalo o amatérský přístup, který byl jednak dán značným nedostatkem zkušeností a chybějící praxí a skutečností, že neexistovalo žádné odpovídající zařízení u nás a podle všeho ani v celé Evropě. První zařízení, které bychom mohli nazývat záchrannou stanicí, bylo uvedeno do provozu 28. října 1983 v Bartošovicích na Moravě (Orel, 1998). Po ní následovaly stanice v Praze, Chomutově, Horažďovicích a v dalších místech. V 80. letech se státní ochrana přírody (tehdejší Český ústav ochrany přírody) pokusila o vytvoření funkčního celorepublikového systému záchrany handicapovaných zvířat, bohužel neúspěšně (Orel, 1998).

Z časopisu *Krásy našeho domova*: po vzniku samostatného Československa v roce 1918 si Spolek k ochraně zvířat pro Čechy změnil název na Spolek k ochraně zvířat pro ČSR a rozšířil svoji působnost na celé území Československa. Spolek žádal o subvenci pro svoji další činnost „ministerstva, zemské úřady, zemědělské rady, zemědělské výbory sněmovny a senátu atd., avšak neuspěl“ (Procházka, 1930).

Vznik první stanice a následná osvěta mezi ochranářskou, ale i sokolnickou veřejností byla impulzem ke vzniku dalších podobných zařízení. Program záchranná stanice, tj. záchrana, léčení a rehabilitace zraněných živočichů byl pojat v 80. letech minulého století jako dílčí úkol rezortního a následně státního výzkumného úkolu „Teoretické a praktické principy druhové ochrany“ tehdejší ČSR. Je dáno, že populace druhů obývajících fragmentované ekosystémy jsou dlouhodobě postiženy jednak omezením životního prostoru, které je často zesilováno působením okrajového efektu (Primack & Jersáková, 2001). Tato teoretická práce však byla, jak již mnohokrát praxe prokázala, pouze záležitostí na papíře a nenašla větší podporu u příslušných státních orgánů. Založení záchranné stanice byl spíše sociální důvod, protože do rukou lidí se dostává velké množství poškozených, tj. zraněných, nemocných, vyčerpaných, nevyspělých nebo jinak handicapovaných volně žijících živočichů. Počet těchto případů

neustále v souvislosti se zabydlováním krajiny narůstá. „Snah o vytvoření smysluplné sítě obdobných zařízení v ČR bylo v minulosti několik, za úspěšnou lze považovat až iniciativu ÚVR ČSOP, která na podzim roku 1997 oslovila všechny známé subjekty provozující záchranné stanice, či obdobná zařízení. V té době jich bylo několik, které měly výjimku vydanou MŽP. Z několika oslovených desítek stanic na tuto iniciativu zareagovalo pouze 9 subjektů (Orel, 2008).

Prvním základním dokumentem, který upravoval fungování stanic, na nichž se zakládající subjekty shodly, byla tzv. „Strategie NSZS“. Strategie popsala cíle, povinnosti, problémy apod., hlavně však jasně vymezila prioritní poslání a smysl záchranných stanic. A tím je: „Zajištění pomoci dočasně handicapovaným volně žijícím živočichům a umožnit jejich plnohodnotný návrat do volné přírody“, tedy nikoliv fungování stanice jako útulků. Tato aktivita se stala součástí aktivit spojených se zachováním druhové rozmanitosti. „Rostoucí nutnost chránit přírodu si někteří vzdělání jednotlivci uvědomovali už dávno. U nás je možno za počátek ochranných snah považovat už královské patenty směřující k ochraně lesa před lesní pastvou, hrabáním steliva a klučením, které vydal král Karel IV.“ (Pecina & Čepická, 1979).

Současně se pracovníci záchranných stanic intenzivně věnují ekologické výchově a osvětě, a v této souvislosti i problematice předcházení úrazů u zvířat, zbytečnému odebrání mláďat z volné přírody. „Ochrana přírody má význam pro celou republiku, považujeme ji za nesmírně důležitou. Třeba ji vyhlásit za státní nevyhnutelnost a oceňovat jako věc celostátního významu,“ řekl Vladimír Iljič Lenin (Pecina & Čepická, 1979). V současné době je NSZS tvořena 33 subjekty, volenými orgány NSZS je Rada NSZS, která je částečně volená Valnou hromadou NSZS, jedno místo v Radě je doplněno z rozhodnutí ÚVR a na další místa delegují své zástupce oslovené instituce-viz Směrnice ÚVR ČSOP k NSZS a Valná hromada NSZS (je tvořena zástupci členských organizací). V radě NSZS jsou zastoupeny instituce jako je Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí a Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. ČSOP sehrává koordinační funkci pro všechny stanice. NSZS není uzavřenou společností, což také dokládá skutečnost, že z původních 9 máme dnes 33 členských stanic. Tato aktivita určitě není spásou pro zachování biodiverzity, ale stala se v podmínkách ČR nedílnou součástí aktivit spojených se zachováním druhové rozmanitosti a je pozitivním příkladem etického a humánního přístupu člověka k živé přírodě. Jde o jednu z aktivit v oblasti ochrany přírody, kdy můžeme říci, že jsme na

úrovni těch nejvyspělejších států Evropy. „Neméně významným cílem však také je dále zkvalitňovat práci stanic a zajišťovat jim stabilně nejnutenější prostředky pro jejich základní provoz“ (Orel, 1998).

3.3 Český svaz ochránců přírody

Český svaz ochránců přírody byl založen 11. září 1979, vláda však záměr na založení ČSOP schválila již 23. srpna 1978. „Vzorem pro ČSOP měl být v té době již deset let existující Slovenský zväz ochrancov prirody a krajiny“. Prvním předsedou nové organizace se stal prof. ing. František Hron, CSc. z pražské vysoké školy zemědělské (Ptáček, 2005).

Český svaz ochránců přírody (ČSOP) je zapsaný spolek, jehož členy spojuje aktivní zájem o ochranu přírody, krajiny a především osvěta a ekovýchova (ČSOP, 2008). Od roku 1981 vycházel svazový časopis *Naší přírodou*. Na počátku 80. let patřilo do péče ČSOP už 170 chráněných území. Jejím posláním je ochrana a obnova přírodního dědictví, ekologická výchova a podpora trvale udržitelného života. V současné době má cca 7000 členů, mezi nimiž naleznete profesionální odborníky, zkušené dobrovolníky i ty, kteří prostě "jen" mají rádi přírodu. Za sebou má již více než 35. let činnosti (Ptáček, 2005).

Křížková (1984) uvádí „Základem naší činnosti je spolupráce se státní ochranou přírody při péči o chráněné části přírody, účast na ochraně přírodních složek životního prostředí, sféra ideově výchovná a propagační, práce s mládeží i podíl na plnění volebních programů (...)“ „5. června 1988 byl ČSOP zapsán na čestnou listinu Programu OSN pro životní prostředí UNEP „Global 500“ za „vynikající výsledky v práci při ochraně a zlepšování životního prostředí“.“

3.4 Péče o zraněné živočichy ve světě na příkladu britské RSPCA

Péče o zraněné volně žijící živočichy se v různých částech světa liší podle toho, kdo je jejich vlastníkem a má tudíž za ně de iure odpovědnost. Projekt ČSOP „sítě záchranných stanic pokrývající svou působností důsledně celé území státu je ve světě ojedinělý“ (Stýblo, 2012). Zejména ve střední Evropě se vychází v tomto směru z tradice římského práva, kdy jsou volně žijící živočichové považováni za *res nullius* čili věc nikoho, protože jejich výskyt nezná majetkové hranice. Ve většině zemí západní Evropy ale platí, že vlastníkem volně žijících živočichů je majitel pozemku, na němž, se zvířata vyskytují. Na území Evropy se s uceleným systémem záchrany volně žijících živočichů můžeme kromě České republiky setkat ještě ve Velké Británii, zemi, kde má ochrana zvířat nejdelší tradici vůbec. „Na rozdíl od naší Národní sítě pro handicapované živočichy, kde každá stanice má přidělené určité území, na kterém provádí veškerý servis, v Anglii jsou jednotlivé kroky péče o zvířata oddělené a zajišťované různými složkami RSPCA.“ (Fiala, 2006).

RSPCA - Royal Society for Prevention of Cruelty to Animals (Královská společnost pro ochranu zvířat proti týrání) je nejstarší britskou nevládní organizací zabývající se záchranou zvířat v nouzi. Byla založena 16. června 1824 (Fiala, 2006).

Od roku 1840 může užívat přízvisko „Královská“, britský panovník se automaticky stává jejím patronem. Organizace má 2000 zaměstnanců, z toho 330 inspektorů a přes sto pracovníků co zajišťují sběr zvířat (Collection Officer). RSPCA se věnuje jak péči o zvířata v zájmových chovech, tak i o volně žijící zvířata, účastní se tvorby zákonů, vede kampaně, vzdělávací programy. Tím se liší od záchranných stanic provozovaných u nás, stanice v ČR se zabývají pouze péčí o volně žijící živočichy (Fiala, 2006; Orel, 2012; Stýblo, 2012).

Inspektorát provozuje nonstop vlastní telefonickou centrálu, na které vyškolení operátoři přijímají cca 450 tisíc telefonických hovorů ročně (Plesník, 2012).

Národní síť záchranných stanic v ČR nemá dané žádné pokyny ani předpisy jak mají přesně stanice fungovat v případě přijímání poraněných živočichů, některé stanice fungují nepřetržitě nonstop jako je tomu ve Velké Británii a některé mají danou dobu od kdy, do kdy zvířata přijímají nebo kdy vyjíždějí do terénu. Podávají základní rady a snaží se odfiltrout zbytečné výjezdy k případům, které pomoc nepotřebují. (Stýblo, 2012).

RSPCA utrácí všechna zvířata, u kterých není šance je vrátit do přírody. Záchraná centra v UK přijmou každý rok zhruba 15000 zvířat. Z toho tvoří okolo 67% ptáci, 33% savci (okolo 40% příjmů tvoří běžné druhy, jako jsou ježci, holubi domácí, hřivnáči, kosi a hrdličky zahradní). Mláďata tvoří okolo 50% příjmů, 60% zvířat přežije 48 hodin a 42% jedinců se podaří vypustit zpět do přírody. Tyto statistiky se velice přibližují těm našim (Stýblo, 2012).

3.5 Ekologická výchova

Předobrazem ekologické výchovy jsou slova autora českého pojmu „lesní moudrost“ prof. Miloše Seiferta (1920) z jeho knihy „Přírodou a životem k čistému lidství“ „Je třeba naši městskou mládež, tolik blaseovanou, odvésti do přírody, ale ne, aby se tam kuchařilo, stavěly stany a znepokojovali obyvatelé, ale aby se naučili hoši dívat, přemýšlet a milovat její krásy a záhady. Ne přírodu považovat za dekoraci a kulisy lidských zábav, ale za předmět studia a přemýšlení a sebe za jedinou složku, nepodstatnou.“

„Sladit právo s odpovědností a soucitem se vším živým je stále naléhavější potřebou“ (Břicháček, 1998). „Cílem ekologickovýchovného působení je, že člověk je nejen ekologicky gramotný, ale i aktivně projevující a obhajující své nesobecké postoje ve prospěch přírody a přirozenějších způsobů lidského pobývání na Zemi, člověk, který je schopen bohatého života skromnými prostředky“ (Librová, 1994).

V šedesátých letech začínají běžně používat pojem výchova k ochraně přírody Jan Čerovský a Eva Olšanská. Tito kultivovaní a odborně plně způsobilí propagátoři ochrany přírody dokázali nově vznikající obor výchovy naplnit zřetelným obsahem, který postupně přesahoval rámec uvědomělé péče o ochráněné části přírody a dokázal oslovit tisíce dětí i učitelů (Čerovský, 1962).

Výchovou k ochraně přírody rozumí J. Čerovský (1962) “nejen seznamování s nejvlastnějšími odbornými principy této disciplíny, ale vůbec veškeré poznávání přírody ve smyslu základní biologické složky životního prostředí člověka a společnosti, vedené v duchu správného nakládání s ní...”

3.6 Seznam záchranných stanic v České republice

Výčet jednotlivých stanic spadajících do Národní sítě záchranných stanic v České republice s adresami a kontakty (obr.1) a mapa (obr.2) je veřejně přístupnou informací, která pomáhá nálezcům poraněného zvířete k co nejrychlejšímu kontaktování příslušné stanice, pod kterou územně spadají.

JÍŽNÍ ČECHY						
MÍSTO	DRUH ZVÍŘAT	KONTAKT	ULICE	ORGANIZACE	PSČ	TELEFON
Nová Ves - Makov	ptáci	Šejna Libor Hájanka Makov csop.makov@volny.cz	Nová Ves 10 Čížová	ČSOP, ZO 18/08	398 31	382 279 159 724 090 220
Ohrada		ZOO Ohrada info@zoo-ohrada.cz www.zoo-ohrada.cz	Hluboká n/Vlt	Hluboká n/Vlt ZOO Ohrada	373 51	387 002 213 387 002 211 723 361 181
Hluboká nad Vltavou		Sulimo	Lesní 690	Sulimo	373 51	387 967 697 728 916 150
JÍŽNÍ MORAVA						
MÍSTO	DRUH ZVÍŘAT	KONTAKT	ULICE	ORGANIZACE	PSČ	TELEFON
Brno - Bystrc	ptáci, savci	Zoologická zahrada města Brna zoo@zoobrno.cz www.zoobrno.cz	U ZOO 46	ZOO města Brna	635 00	546 432 311 721 550 214 603 465 329 723 838 209
Buchlovice		stanice.buchlovice@seznam.cz	Kostelní 403	ZO ČSOP Buchlovice	687 08	572 595 916 732 250 240
Němčice nad Hanou		d.knourek@seznam.cz	Komenského náměstí 38	ZO ČSOP Haná	669 02	602 587 638
Třeboň		vydry@vydry.org	Jateční 311, Třeboň		379 01	384 722 088, 775 588 932
Ruda		bornea@centrum.cz	Na Vyhlídce 38, Ruda nad Moravou	Záchranná stanice Ruda nad Moravou		731 663 801, 724 618 060
Rajhrad		info@dravptaci.cz	Masarykova 124, Rajhrad		664 61	606 184 100
SEVERNÍ ČECHY						
MÍSTO	DRUH ZVÍŘAT	KONTAKT	ULICE	ORGANIZACE	PSČ	TELEFON
Chomutov		Rabas, Dr. zoopark@zoopark.cz www.zoopark.cz	Přemyslova 259	Podkrušnohorský zoopark	430 01	474 629 917 602 459 526
Dolní Týnec		FALCO	Dolní Týnec 39 Litoměřice		412 01	416 791 114 606 280 121 721 940 170
Mimoň	veverky	Hanička – záchranná a chovná stanice veverky obecné	Březinova		471 24	605 130 856
Libštát		vcelak.f@seznam.cz	Libštát 95		512 03	481 689 433 732 228 801
Jaroměř		coracias@seznam.cz www.volny.cz/csop.jaromer	Areál nemocnice Národní 83	ZO ČSOP Jaroměř	551 01	605 251 434 603 847 189
Plzeň	Ptáci, savci	ptactvo@desop.cz	Zábělská 75, Plzeň		312 19	777 145 960, 777 194 095
SEVERNÍ MORAVA						
MÍSTO	DRUH ZVÍŘAT	KONTAKT	ULICE	ORGANIZACE	PSČ	TELEFON
Stránské	dravci, sovy	Schäfer Petr www.bruntal-info.cz/csop	Stránské 55 Břidličná	ČSOP Sovinecko	793 51	554 291 000 777 256 577 604 613 407 603 492 791
Bartošovice	ptáci, savci	Stanice pro záchranu živočichů csopnj@applet.cz www.csopnj.applet.cz	Bartošovice na Moravě	ČSOP ZO 70/02	742 54	556 758 675 602 540 037

Olomouc – Svatý Kopeček		ZOO Olomouc zoo@olomouc.com http://zoo.olomouc.com	Svatý Kopeček	ZOO Olomouc		585 385 348 585 385 382
--------------------------------	--	--	---------------	-------------	--	----------------------------

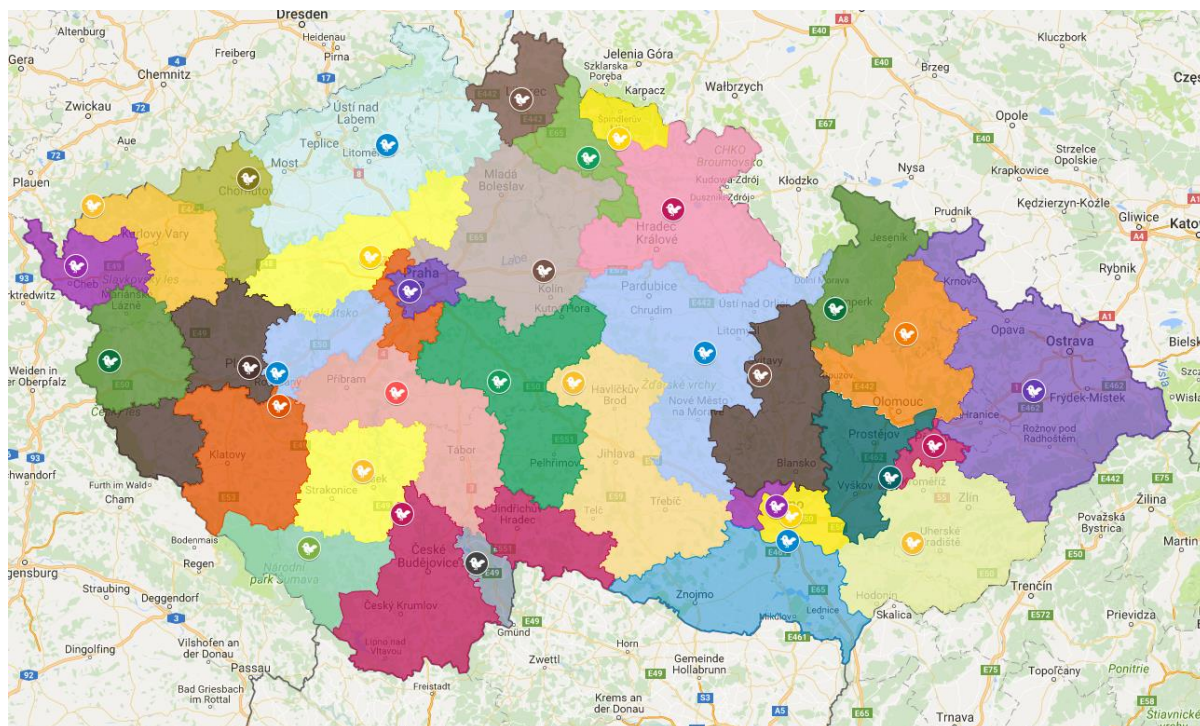
STŘEDNÍ ČECHY A PRAHA						
MÍSTO	DRUH ZVÍŘAT	KONTAKT	ULICE	ORGANIZACE	PSČ	TELEFON
Kladno - Čabárna	ptáci, savci		Ukrajinská 2226	AVES	272 02	602 336 014 723 468 462
Ochrana fauny ČR Hrachov	ptáci, savci	Ochrana fauny Votice info@ochranafauny.cz	Hrachov 13	Ochrana fauny Votice	26256	317 813 178 603 259 902
Huslík	ptáci, savci	Pan Vaněk Vanek.L@seznam.cz	Pátek 56		290 01	603 864 822
Vlašim	ptáci, savci	Podblanické ekocentrum vlasim@csop.cz www.csop.cz	Pláteníkova 264 Vlašim	ČSOP	258 01	317 845 169 317 845 965 777 800 460
Praha - Jinonice	ptáci, savci	Příbylová Věra zs.praha@volny.cz http://www.zs.praha.zde.cz	Vavřínecká ul. – sad Praha 5 - Jinonice		158 00	602 205 070 604 201 846
Praha	Ptáci, savci	zachranazvirat@lesy- praha.cz	Mezi Rolemi, Praha 5			773 772 771

VÝCHODNÍ ČECHY						
MÍSTO	DRUH ZVÍŘAT	KONTAKT	ULICE	ORGANIZACE	PSČ	TELEFON
Pavlov	ptáci, savci	Toman Aleš, RNDr.	Pavlov 54, Ledeč n/S	AOPK ČR Havlíčkův Brod	584 01	
Bor u Skutče - Pasíčka	ptáci, savci	SOP Pasíčka	Bor u Skutče 47		539 44	
Vendolí	ptáci, savci	Zelený Josef groszmanova@wo.cz http://web.quick.cz/zeleny .vendoli	Vendolí 42 Vendolí u Svitav	ČSOP	569 14	461 545 526 604 830 851
Vrchlabí	Ptáci, savci	obachtikova@knap.cz	Dobrovského 3, Vrchlabí		543 01	737 890 559

ZÁPADNÍ ČECHY						
MÍSTO	DRUH ZVÍŘAT	KONTAKT	ULICE	ORGANIZACE	PSČ	TELEFON
Spálené Poříčí	ptáci, savci	Pelikán Petr, Ing. stanice@ekocentrum.cz	Plzeňská 55	ČSOP, ZO 27/04	335 61	371 594 842 606 575 566 607 100 006
Rokycany	ptáci, savci	Moulis Pavel pavel.moulis@tiscali.cz	Švermova 748/II	ČSOP, ZO 29/01	337 03	371 722 686 603 239 922 604 130 618
Skalná	dravci	Macek Stanislav	Kateřina 39	Záchranná stanice při SOOS	351 34	354 542 033 737 769 354
Kašperské Hory	ptáci, savci	Lukeš Ivan	Kašperské Hory	Muzeum Šumavy v Kašperských Horách	342 01	723760887
Lázně Kynžvart	ptáci, savci	Blažek Miroslav	Zámek 352	ZO ČSOP Berkut	354 91	353 392 275 736 671 114 602 486 736
Tachov	ptáci, savci	Tachovský ornitologický spolek tos@tachov-mesto.cz	Na vinici 628	Tachovský ornitologický spolek	347 01	608 154 180 608 227 072 605 489 469

Libosváry	ptáci, savci	Grossl František Záchytná stanice	Mrákov 113	ČSOP Libosváry	345 01	
Plzeň	ptáci	Makoň Karel ptactvo@stb.cz	Zábělská 75	DES OP Plzeň	312 19	377 460 088, 777 145 960, 777 194 095, 777 760 777

Obr. 1: Aktuální výčet záchranných stanic fungujících na území České republiky (staženo z www.csop.cz dne 11.3.2017)

Obr. 2: Mapa stanic Národní sítě záchranných stanic (staženo z <http://www.zvirevnouzi.cz/> dne 10.3.2017).

4 Legislativa a finanční rozbor

Samotné stanice a dokonce i celá Národní síť vznikly dříve než legislativa, která jejich činnost upravuje. Je proto škoda, že zákonodárci nevyužili nabídku Národní sítě na spolupráci a vytvořili legislativu, která všem zúčastněným – státu, stanicím i zvířecím pacientům – situaci zbytečně komplikuje a žádnému z nich nepřináší užitek.

Po vstupu České republiky do Evropské unie v r. 2004 došlo k užívání evropského práva do národní legislativy a tím ve velké míře i ke zpřísnění našich právních předpisů, které ovlivnili zákon na ochranu přírody a krajiny, předpisy veterinární a předpisy na ochranu zvířat proti týrání. Z těchto důvodů, ale i z potřeby stanovení určitých pravidel, se začaly objevovat požadavky na zakotvení statutu záchranných stanic v zákonných předpisech a nastavení pravidel pro jejich fungování. Klíčová v tomto směru byla novela zákona č. 242/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání a s ní související novela zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále „ZOPK“), která proběhla v r. 2008. Zde jsou stanoveny obecné povinnosti pro všechny osoby, které se „ujmou“ handicapovaného živočicha kdy mu jsou povinni zajistit nezbytné ošetření nebo předání do záchranné stanice (zvláště chráněné živočichy je dle § 52 odst. 2 ZOPK nutné předat do stanice vždy).

Novelou byly záchranné stanice poprvé definovány, a to jako zařízení, která „na konkrétně vymezeném území působnosti zajišťují komplexní péči o všechny živočichy dočasně neschopné přežít ve volné přírodě s cílem navrátit je do přírody, živočichům trvale neschopným přežít ve volné přírodě poskytují, je-li to vhodné a účelné vzhledem k jejich zdravotnímu stavu, odpovídající dlouhodobou péči, poskytuje informace o příčinách ohrožení a vhodných způsobech ochrany živočichů a může spolupracovat při provádění opatření k předcházení zraňování nebo úhynu živočichů“. Zároveň byl stanoven postup, kterým je vydáváno povolení k provozování záchranné stanice – záchrannou stanicí lze tedy podle § 5 odst. 9 ZOPK „provozovat pouze na základě rozhodnutí Ministerstva životního prostředí o povolení k provozování záchranné stanice, v rámci něhož se stanoví místo, kde se záchranná stanice nachází, vymezení její územní působnosti a rozsah péče, kterou může záchranná stanice poskytovat s ohledem na její vybavení a odborné zázemí“. Jiná zařízení označení „záchranná stanice“ používat nesmějí. Zároveň byl specifikován proces povolování záchranných stanic, při němž si MŽP k vydání rozhodnutí vyžádá stanovisko místně příslušného orgánu ochrany zvířat, veterinární správy a myslivosti (tím je mj. řešena vazba na ustanovení § 7 odst. 1

zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, které se týká chovu zvěře v zajetí). Na základě zmocnění zakotveného v ZOPK upřesnilo MŽP prováděcím právním předpisem, konkrétně vyhláškou č. 316/2009 Sb., o držení živočichů dočasně nebo trvale neschopných přežít ve volné přírodě a o péči o tyto živočichy v záchranných stanicích (vyhláška o handicapovaných živočiších).

Záchranné stanice mají rovněž povinnost dostát i dalším zákonným požadavkům, např. pro držení jedinců zvláště chráněných druhů živočichů je potřeba získat výjimku dle § 56 ZOPK a pro držení jedinců obecně chráněných volně žijících druhů ptáků je potřeba získat odchylný postup dle § 5b ZOPK. Odchylný postup musí mít každá záchranná stanice od každého města, na kterém vykonává svou funkci. Fungování záchranných stanic upravují i další předpisy, zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 166/1999, veterinární zákon, ve znění pozdějších předpisů. K zákonu na ochranu zvířat proti týrání je vydána vyhláška č. 114/2012 Sb. o ochraně handicapovaných zvířat při chovu, která stanovuje další velkou část podmínek pro zajištění péče o handicapované živočichy.

Definice pojmů podle platného zákona 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny?

- Volně žijící živočich – „volně žijící živočich (...) je jedinec živočišného druhu, jehož populace se udržují v přírodě samovolně, a to včetně jedince odchovaného v lidské péči vypuštěného v souladu s právními předpisy do přírody. Živočichem se rozumí všechna vývojová stadia daného jedince. Jedinec zdivočelé populace domestikovaného druhu se za volně žijícího živočicha nepovažuje”
- Záchranná stanice – „záchranná stanice je zařízení, které na konkrétně vymezeném území působnosti zajišťuje komplexní péči o všechny živočichy dočasně neschopné přežít ve volné přírodě s cílem navrátit je do přírody, živočichům trvale neschopným přežít ve volné přírodě poskytuje, je-li to vhodné a účelné vzhledem k jejich zdravotnímu stavu, odpovídající dlouhodobou péči, poskytuje informace o příčinách ohrožení a vhodných způsobech ochrany živočichů a může spolupracovat při provádění opatření k předcházení zraňování nebo úhynu živočichů”

4.1 Veterinární předpisy upravující činnost záchranných stanic.

Činnost záchranných stanic pro volně žijící zvířata upravuje, jak jsme již zmínili zejména zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání, v platném znění, zákon č. 166/1999 Sb. (veterinární zákon), v platném znění, a související předpisy. Podle § 14b zákona č. 246/1992 Sb.

(1) Každý, kdo se ujal handicapovaného zvířete, je povinen zajistit péči o ně podle odstavce 2 nebo předat toto zvíře záchranné stanici, popřípadě oznámit místo jeho nálezu záchranné stanici.

(2) Chovatel, který poskytuje soustavnou nezbytnou péči handicapovaným zvířatům, je povinen

a) vytvářet podmínky pro zachování jejich fyziologických funkcí a biologických potřeb, a to zejména vybavením prostor pro handicapovaná zvířata,

b) předcházet jejich únikům,

c) mít osvědčení o odborné způsobilosti osoby odpovědné za péči o handicapovaná zvířata, udělené příslušným orgánem ochrany zvířat, nebo zajistit, aby péči o handicapovaná zvířata zajišťovala osoba s tímto osvědčením, pokud se jedná o záchrannou stanici.

Vyhláška 114/2010 Sb. o ochraně handicapovaných zvířat při chovu upravuje podmínky pro chov handicapovaných zvířat, vybavení a minimální velikost prostor pro zvířata.

Vyhláška 316/2009 Sb. o handicapovaných živočišných stanovuje bližší podmínky pro držení živočichů, neschopných v důsledku zranění, nemoci nebo jiných okolností dočasně nebo trvale přežít ve volné přírodě. Vyhláška upravuje rovněž podmínky pro vypouštění vyléčených zvířat zpět do přírody. Další podmínky pro držení zvěře ve stanicích upravuje zákon č. 449/2001 Sb. o myslivosti.

Evropská unie dále reguluje mezinárodní a do značné míry i vnitrounitní obchod s exempláři CITES jednotným způsobem. Ve vztahu k CITES tedy EU funguje jako jeden celek a úmluva se zde provádí jednotně již od roku 1984 a to na základě nařízení Rady (ES) č. 338/97 a nařízení Komise (ES) č. 865/2006.

Namísto seznamů druhů chráněných podle CITES (Přílohy I, II a III) platí v EU seznamy živočichů a rostlin podle příloh A, B, C a D.

Příloha A – druhy přímo ohrožené vyhubením a druhy, které se přirozeně vyskytují ve volné přírodě EU a jsou chráněny zákony členských států EU nebo legislativou EU na ochranu přírody. Ne všechny musejí být chráněny úmluvou CITES (zahrnuje např. všechny druhy evropských dravců a sov). Příloha A je tedy obsáhlejší než příloha CITES I.)

Příloha B – zahrnuje většinu druhů z přílohy CITES II, některé druhy z přílohy CITES III, ale i druhy, které nejsou chráněny úmluvou CITES a jejichž dovoz do EU je pozastaven, neboť jako nepůvodní invazní druhy představují hrozbu pro evropskou přírodu - např. želva nádherná nebo skokan volský.

Příloha C – tvoří ji seznam druhů z přílohy CITES III a některých druhů, které nejsou chráněny úmluvou CITES.

Příloha D – týká se některých druhů z přílohy CITES III a druhů, které nejsou chráněné úmluvou CITES, ale dovoz do EU je sledován a vyhodnocován na základě tzv. oznámení o dovozu - např. norek sibiřský.

Evropská legislativa dále zakazuje jakýkoli obchod s jedinci druhů zařazených do přílohy A. Výjimky jsou možné pro jedince narozené a odchované v zajetí, dále pro jedince určené k záchranným chovům, k vědeckému výzkumu apod.

4.2 Finanční nástroje pro podporu záchranných stanic – stát

Záchranné stanice jsou financovány ze dvou základních zdrojů. Jeden je Program péče o krajinu (PPK), dotační program vyhlášený Ministerstvem životního prostředí. V rámci PPK existuje samostatný podprogram – „Podprogram pro zabezpečení péče o ohrožené a handicapované živočichy“, který poskytuje neinvestiční prostředky na financování péče o zraněné a handicapované živočichy za účelem jejich návratu do volné přírody a na péči o trvalé handicapy, které jsou určeny k odchovným a ekologicky výchovným účelům (Tomášková, 2012). Žadatelem v tomto podprogramu může být organizace, která zajistí naplnění podprogramu na území celé České republiky prostřednictvím akreditovaných záchranných stanic. Ročně je uvolňováno 5 mil. Kč.

Druhým ze zdrojů je Operační program Životní prostředí (OP ŽP), jedná se o program primárně financovaný z fondů EU, kofinancovaný z národních zdrojů. V rámci oblasti podpory 6.2 je možné získat finanční prostředky na realizaci investičních záměrů v souvislosti s péčí o handicapované živočichy. Tento zdroj tedy může sloužit k výstavbě nových stanic nebo k rekonstrukcím a dostavbám těch stávajících. Ze stanic sdružených v Národní síti záchranných stanic získala z OP ŽP podporu zatím polovina, tedy čtrnáct, jejich projekty jsou v různých fázích realizace.

Mimo výše uvedené zdroje mohou stanice získávat finanční zdroje od jednotlivých měst a obcí. Národní síť záchranných stanic každoročně přerozděluje finanční prostředky, které jsou primárně zaměřeny právě na kofinancování projektů v rámci OP ŽP, případně slouží na pokrytí nákladů pro rozvoj stanic, jako jsou rekonstrukce, dostavby, a zlepšení péče o přijaté živočichy.

4.3 Financování záchranných stanic v praxi

V současnosti Národní síť záchranných stanic sdružuje 33 členských stanic. Tyto stanice ročně přijmou okolo 11 000 živočichů. Roční provozní náklady těchto stanic přitom dosahují částky až 30 milionů Kč (Stýblo, 2012b). Pohybují se od 250 tisíc do 3,3 milionu Kč na 1 stanici, v průměru 178 tisíc Kč na funkční pokrytí území 1 ORP (Stýblo, 2012b). Struktura nákladů je u jednotlivých stanic sítě velmi různá. V průměru to je cca. 16% nákladů tvoří náklady materiálové a náklady na krmení, 10% jsou náklady na transport zvířat, 3% jsou veterinární služby (v mnoha stanicích je tato položka řešena sponzorsky). Největší nákladovou položkou jsou personální náklady, které tvoří 48% všech nákladů stanic. Příjmy stanic tvoří z 27% podpora z krajů, z 14% podpora obcí a měst, z 18% podpora rozdělovaná Národní sítí z prostředků státního Programu péče o krajinu. Pouze 15% příjmů pochází z darů a sponzoringu. 6% tvoří příjmy z prodeje propagačních materiálů. (Stýblo, 2012b)

Investiční náklady záchranných stanic jsou samozřejmě mnohem variabilnější. 14 stanic čerpalo či čerpá podporu z Operačního programu Životní prostředí. Dohromady i s povinným kofinancováním půjde o investice na výstavbu a vybavení stanic blížící se částce 200 milionů Kč.

Národní síť záchranných stanic ročně přerozdělí svým členským stanicím cca 7 milionů Kč (z toho 1 milion Kč od LČR, s.p. na investiční náklady). Všechny stanice uzavírají s Národní sítí smlouvu o fungování v případě nesplnění požadavků daných smlouvou například nedodání kompletní evidence nebo nedostatečná péče má Národní síť právo stanici vyřadit ze sítě a stanice tím přijde o vysokou finanční podporu, která je u spousty stanic hlavním finančním příjmem a může být pro stanici devastující.

5 Metodika

5.1 Záchranné stanice, které poskytly data ke zpracování

5.1.1 Ochrana fauny ČR Hrachov

Obecně prospěšná společnost Ochrana fauny ČR vznikla v roce 1998, kdy ji její předseda Pavel Křížek zaregistroval na Ministerstvu vnitra ČR. Jejím posláním je od počátku ochrana volně žijících živočichů a jejich biotopů.

Kromě provozu stanice a ekocentra se organizace věnuje realizaci řady programů druhové ochrany, zajišťuje péči o zachovalé přírodní lokality v regionu, organizuje celonárodní kampaně na ochranu přírody, poskytuje odborné konzultace – ekoporadnu a vytváří mnoho informačních materiálů. Ochrana fauny ČR staví na principu partnerství - úzce spolupracuje s obcemi, městy a institucemi v regionu, s ostatními nevládními organizacemi i jednotlivci.

Ochrana fauny ČR zajišťuje území části Středočeského kraje a to ORP Příbram, Dobříš, Sedlčany a část Jihočeského kraje ORP Tábor, Votice, Soběslav.

5.1.2 Stanice Pavlov

Stanice Pavlov, o.p.s. vznikla proto, aby zajistila další činnost Stanice ochrany fauny v Pavlově založené v roce 1989 a provozované do konce roku 2009 Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR.

Stanice Pavlov zajišťuje území celého kraje Vysočina. Na části území se v rámci sítě záchranných stanic duplikuje s jinými stanicemi. Stanice Pavlov je svým územím mnohem menší a proto i její příjem je oproti dalším stanicím poněkud nižší.

5.1.3 Záchranná stanice pro zraněné živočichy v Pátku

Stanice vznikla v roce 1984 a původně působila pouze v okolí Poděbrad. Postupně rozšířila svoji činnost nejprve do celého okresu Kolín a Nymburk, později přibýly okresy Mladá Boleslav, Praha východ a Jičín. S přibývajícím územím vznikla struktura zahrnující sídlo stanice v Pátku a odběrná místa v jednotlivých okresech. Tento systém se dlouhodobě osvědčil a umožňuje převzetí a kvalitní ošetření živočicha na základě oznámení na kontaktní telefon kdekoliv v rámci působnosti stanice.

V roce 2008 byla vybudována nová část stanice specializovaná na chov veverek obecných v Kojících na pozemcích manželů Soukupových. Stanice je vybavena veškerým potřebným zařízením na léčení, chov a odchov veverek.

5.2 Rozbor evidence tří vytipovaných stanic

Ze všech tří stanic byla získána evidence od roku 2008 do roku 2016, s těmito daty bylo pracováno a díky nim bylo možné vyhodnotit nejčastější příčiny příjmu zraněných živočichů do jednotlivých stanic. Evidence byla získána z Českého svazu ochránců přírody, který se stará a koordinuje všechny záchranné stanice. Jednou z povinností všech stanic je čtvrtletně dodávat evidenci přijatých živočichů, která zahrnuje druh přijatého živočicha, důvod příjmu, místo nálezu a v neposlední řadě vyřazení tzn. zda bylo zvíře vypuštěno zpět do přírody, utraceno, nebo ponecháno ve stanici jako trvalý hendikep. Díky těmto údajům, je možné vytvořit kompletní statistiku úspěšnosti a smyslu stanic a především příčiny příjmu zvířat do záchranných stanic, které nám pomohou odhalit důvody a díky nimž jsme schopni začít řešit možnosti předcházení těmto příčinám.

5.3 Postup vyhodnocování dat

Data byla vyhodnocena společně pro zjištění nejčastěji přijímaných druhů zvířat, protože ve všech stanicích je stejně se opakující trend, bylo možné vyhodnotit je společně pomocí programu Libre Office Calc v grafu č.1. Dále byla data rozdělena u jednotlivých stanic podle druhu poranění, které bylo nejčastější viz. graf č. 2., 3. a 4. V grafech č. 5. - 8. byla u jednotlivých příčin poranění data rozdělena podle druhu postiženého zvířete.

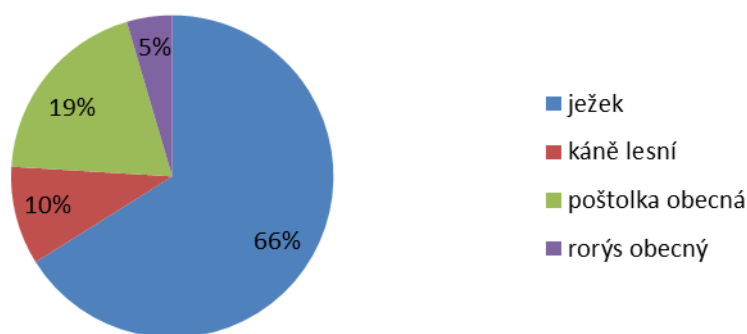
6 Výsledky

6.1 Nejčastěji přijímané druhy do tří vytipovaných záchranných stanic v období 2008-2016

Mezi nejčastěji přijímané druhy do záchranných stanic patří bezpochyby zvířata v naší přírodě nejhojnější a především zvířata žijící v blízkosti člověka, protože právě člověk je v mnohých případech příčinou příjmu většiny živočichů do záchranných stanic viz. graf č.1.. Z 80% se do záchranných stanic dostávají ptáci, zbytek jsou savci a obojživelníci, kteří se do evidence záchranných stanic dostávají především po realizaci transferů během jejich jarní migrace.

Více jak polovinu příjmů tvoří každým rokem příjmy 10 druhů živočichů. Z nichž nejčastěji přijímanými jsou ježci (oba druhy), poštolky, káňata či rorýsi. Každým rokem se v této desítce objevují hned dva druhy netopýrů. Meziročně tvoří ježci (2 druhy) 15% všech přijímaných živočichů, netopýři (2 druhy) 14 %, poštolka obecná 11 % a rorýs obecný 5%.

Nejčastěji přijímané druhy v období 2008-2016

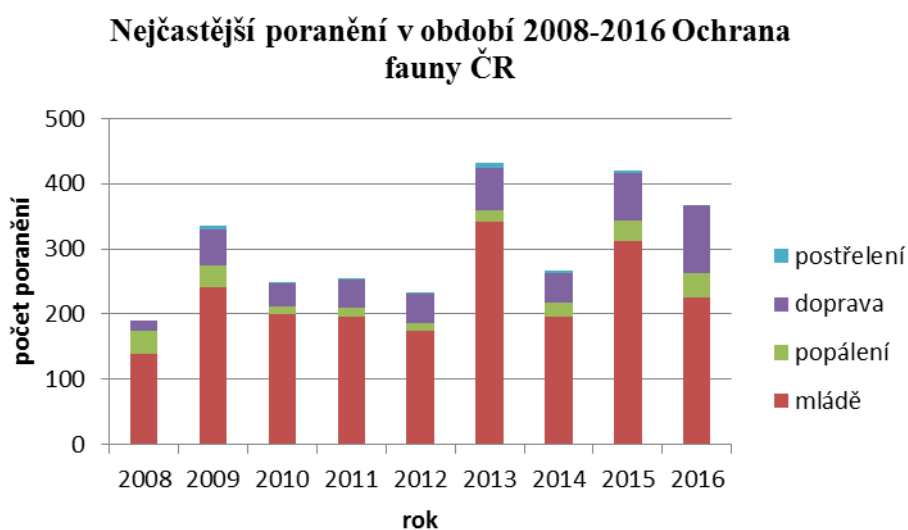
Graf 1: Nejčastěji přijímané druhy v období 2008-2016.

Zde je znázorněn počet nejčastěji přijímaných živočichů do tří vybraných záchranných stanic v roce 2008 – 2016. Graf znázorňuje všechny stanice společně, protože ve všech stanicích je stejný opakující se trend díky, kterému je možné vyhodnotit data společně.

6.2 Nejčastější poranění v období 2008-2016

6.2.1 Ochrana fauny ČR Hrachov

Ve stanici v Hrachově za období 2008-2016 bylo přijato nejvíce živočichů jako mlád'at celkem 2027, dalším je poranění dopravou celkem 455, popálení od elektrického vedení celkem 228 a postřelení celkem 24 případů.

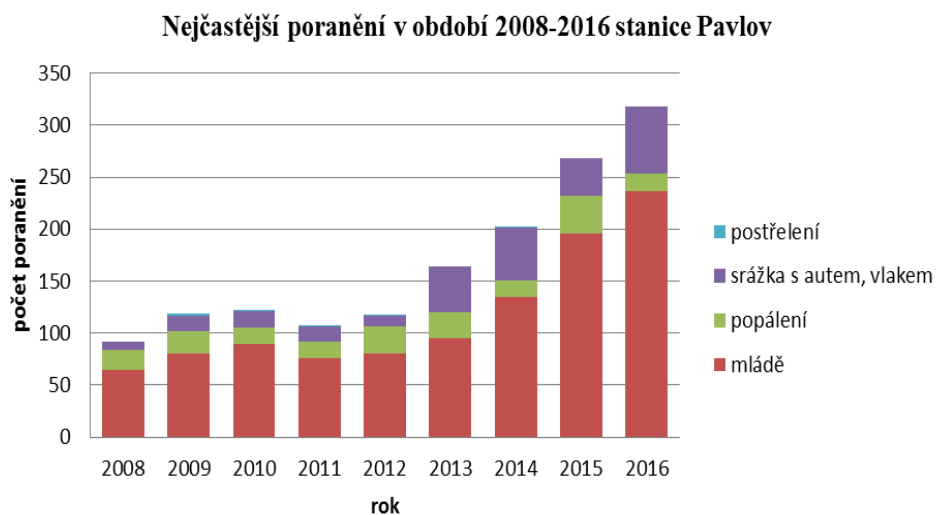

Graf 2: Nejčastější poranění v období 2008-2016 Ochrana fauny ČR.

Dle grafu ze záchranné stanice v Hrachově lze vidět v některých letech extrémní nárůst příjmu mlád'at a v posledních letech nárůst střetu zvířat s dopravou.

6.2.2 Stanice Pavlov

Ve stanici v Pavlově za období 2008-2016 bylo přijato nejvíce živočichů jako mláďat celkem 1043, dalším je poranění dopravou celkem 261, popálení od elektrického vedení celkem 204 a postřelení celkem 6 případů.

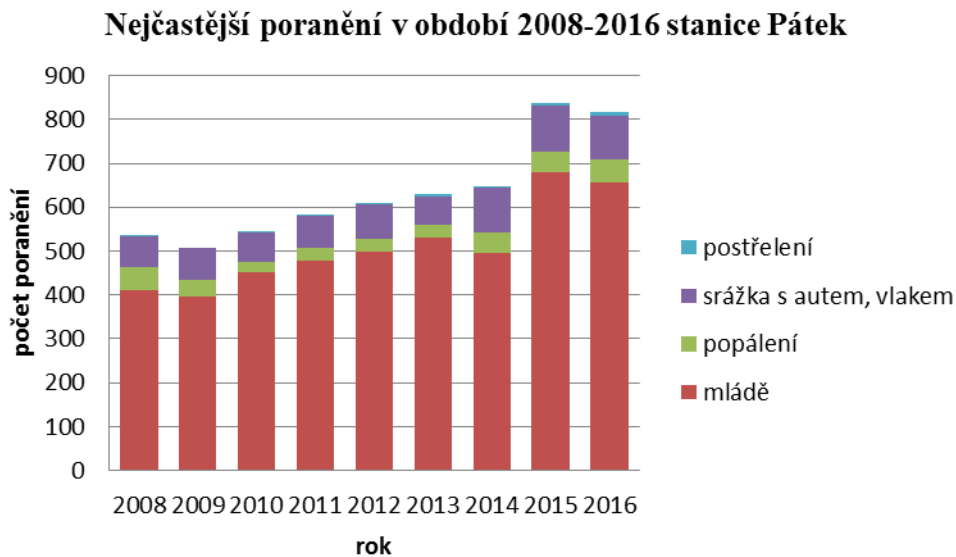

Graf 3: Nejčastější poranění v období 2008-2016 stanice Pavlov.

Stanice Pavlov je omezena svým územím, které je značně menší než u ostatních dvou zkoumaných stanic a proto je jejich příjem nižší, ale lze vyčíst postupný nárůst příjmu.

6.2.3 Záchranná stanice pro zraněné živočichy v Pátku

Ve stanici v Pátku za období 2008-2016 bylo přijato nejvíce živočichů jako mlád'at celkem 4729, dalším je poranění dopravou celkem 757, popálení od elektrického vedení celkem 347 a postřelení celkem 48 případů.

Graf 4: Nejčastější poranění v období 2008-2016 stanice Pátek.

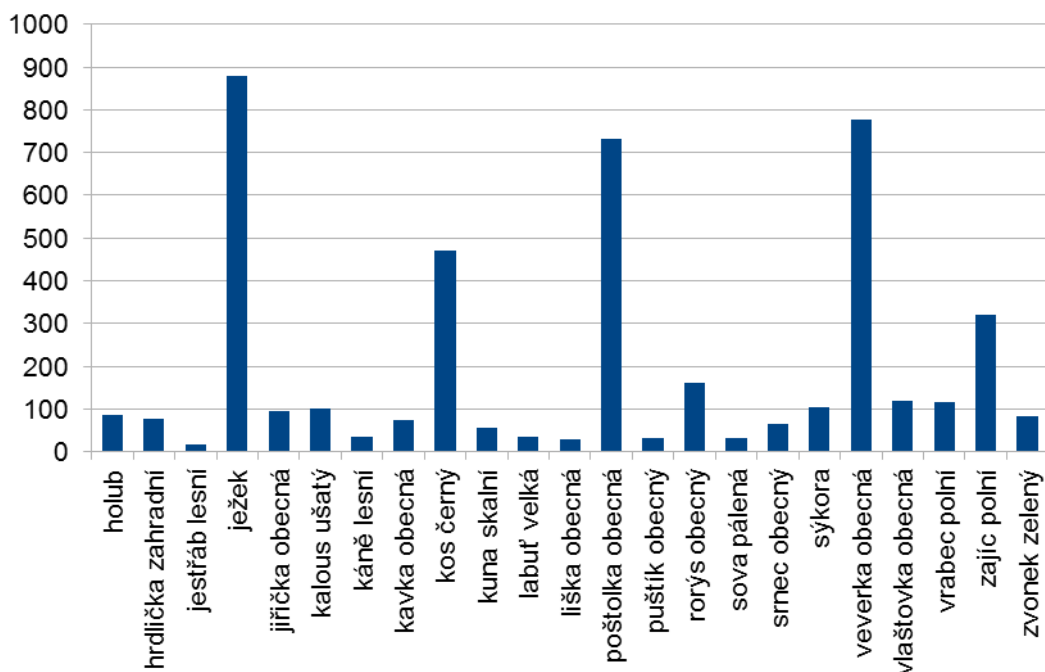
Záchranná stanice v Pátku je jednou ze stanic kde je příjem největší z celé sítě národních stanic, opět se můžeme přesvědčit, že se nejčastěji do stanic dostávají mlád'ata.

6.3 Rozdělení jednotlivých důvodů poranění podle druhů zvířat

6.3.1 Druhy přijaté do vytipovaných stanic jako mláďata v období 2008-2016

V období 2008-2016 bylo do tří vytipovaných stanic přijato celkem 7 677 mláďat ptáků a savců. Z toho byly nejčastěji přijímány druhy jako ježek (západní i východní) 880 jedinců, kos černý 470 jedinců, poštolka obecná 732 jedinců, rorýs obecný 162 jedinců, veverka obecná 776 jedinců a zajíc polní 320 zajíců.

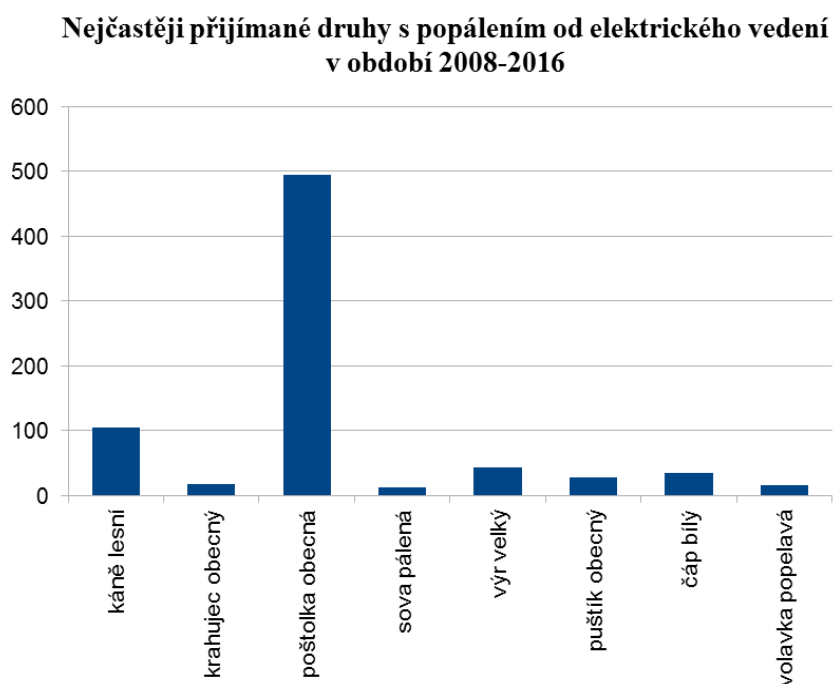
Nejčastěji přijímané druhy jako mláďata v období 2008-2016

Graf 5: Nejčastěji přijímané druhy jako mláďata v období 2008-2016.

6.3.2 Druhy přijaté do vytipovaných stanic po poranění elektrickým vedením v období 2008-2016

V období 2008-2016 bylo do tří vytipovaných stanic přijato celkem 750 ptáků s popálením od elektrického vedení. Z toho byli nejčastěji popáleni poštolka obecná 445 jedinců, káně lesní 105 jedinců, výr velký a další.

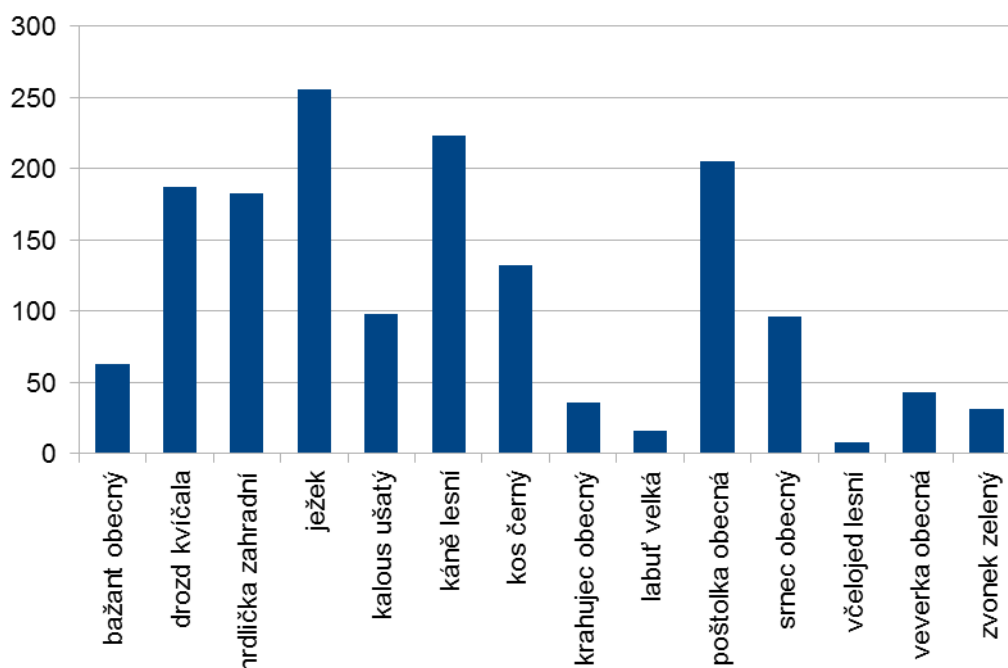

Graf 6: Nejčastěji přijímané druhy s popálením od elektrického vedení v období 2008-2016.

6.3.3 Druhy přijaté do vytipovaných stanic po srážce s dopravou v období 2008-2016

V období 2008-2016 přijali stanice celkem 1 477 živočichů poraněných automobilovou dopravou. Pod koly aut nejčastěji končili ježek (západní i východní) 256 jedinců, káň lesní 223 jedinců, poštolka obecná 205 jedinců, drozd kvíčala 187 jedinců, hrdlička zahradní 183 jedinců a spousty dalších.

Nejčastěji přijímané druhy po srážce s dopravou v období 2008-2016

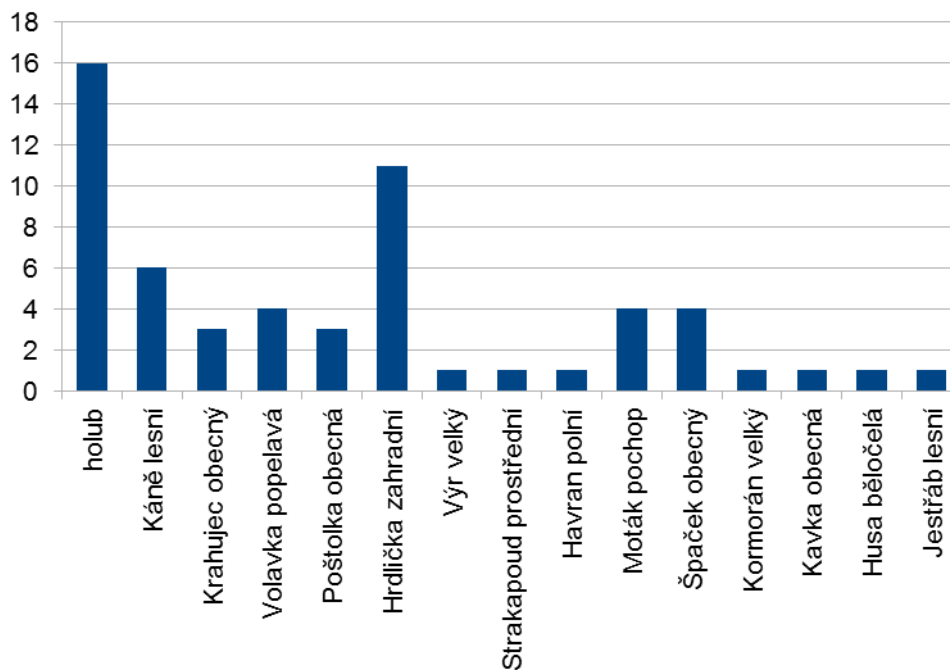
Graf 7: Druhy přijaté do vytipovaných stanic po srážce s dopravou v období 2008-2016.

6.3.4 Druhy přijaté do vytipovaných stanic se střelným poraněním v období 2008-2016

V období 2008-2016 byly se střelným poraněním do záchranných stanic nejčastěji přijímanými druhy holub, hrdlička zahradní, káně lesní a další. Celkem bylo přijato 58 zvířat s tímto poraněním.

Zranění způsobená střelnou zbraní v období 2008-2016

Graf 8: Zvířata přijatá se střelným poraněním v období 2008-2016.

6.4 Shrnutí výsledků

V období 2008-2016 bylo přijato 21 061 živočichů a 11 356 jich bylo vypuštěno zpět do volné přírody to je 58% úspěšnost, kterou nelze nebrat v potaz. Z toho stanice Hrachov přijala 2027 zvířecích pacientů jako mláďata, po poranění dopravou celkem 455 živočichů, následkem popálení elektrickým vedením bylo přijato celkem 228 ptáků a 24 případů bylo zapříčiněno střelným poraněním a další méně početné příčiny. Stanice v Pavlově za stejně období přijala nejvíce živočichů jako mláďata a to celkem 1043, dalším je poranění dopravou celkem 261, popálení od elektrického vedení celkem 204 a postřelení celkem 6 případů. Poslední stanice v Pátku přijala nejvíce živočichů za celé období ze všech tří stanic a to 4729 mláďat, 757 živočichů po poranění dopravou, popáleno bylo celkem 347 ptáků a celkem 48 případů vlivem postřelení střelnou zbraní.

Nejčastěji byla přijímána mláďata ptáků a savců. Z toho byly nejčastěji přijímány druhy jako ježek (západní i východní) 880 jedinců, kos černý 470 jedinců, poštolka obecná 732 jedinců, rorýs obecný 162 jedinců, veverka obecná 776 jedinců a zajíc polní 320 zajícat. Po dosednutí na sloupy vysokého napětí bylo popáleno celkem 750 ptáků s popálením od elektrického vedení. Z toho byli nejčastěji popáleni poštolka obecná 445 jedinců, káně lesní 105 jedinců a výr velký a další. Vlivem dopravy bylo přijato celkem 1 477 živočichů poraněných automobilovou dopravou. Pod koly aut nejčastěji končili ježek (západní i východní) 256 jedinců, káně lesní 223 jedinců, poštolka obecná 205 jedinců, drozd kvíčala 187 jedinců, hrdlička zahradní 183 jedinců a spousty dalších. Se střelným poraněním byly do záchranných stanic nejčastěji přijímanými druhy holub, hrdlička zahradní, káně lesní a další. Celkem bylo přijato 58 zvířat s tímto poraněním.

7 Diskuze

Frekventované pozemní komunikace, zejména pak komunikace dálničního typu, vytvářejí v krajině pro volně žijící živočichy neprůchodné bariéry, které způsobují fragmentaci prostředí i populací (Hlaváč & Anděl, 2001). Osud izolovaných populací se stává nejistý, dálniční síť se při určité hustotě stává hlavním faktorem ohrožujícím existenci některých druhů. V průběhu roku 2011 byla provedena studie mortalita savců na českých silnicích, bylo nasbíráno 1008 vyplněných dotazníků. 42% respondentů uvedlo minimálně jednu kolizi se zvířetem. Ke zranění vinou dopravní nehody se zvířetem nedošlo u 91,9% dotazovaných. Většina kolizí byla hlášena se zajícem polním (a to více jak 29% případů). Srážky se srncem obecným, kočkou domácí, ježky (vzhledem k obtížnosti rozpoznání ježka východního a západního byl určen pouze jako ježek), kunami (podobně jako u ježka nebylo rozpoznáváno, o jaký konkrétní druh jde), liškou obecnou, prasetem divokým a psem domácím byly zaznamenány u 2-4% nehod. Střet s veverkou obecnou a jezevcem lesním byl zaznamenán u více jak 1% respondentů. Ostatní druhy byly nahlášeny u méně než 1% dotazovaných. Ke srážce se zvířetem nejčastěji dochází na silnicích III. třídy a na rychlostních silnicích. Studie se týká pouze savců, tudíž nelze srovnávat výsledky s příjmem v záchranných stanicích, kde byl nejčastějším pacientem pták. Pokud vynecháme všechny druhy ptáků a porovnáme výsledky pouze savců je zde shoda. Stanice nejčastěji přijímali z řad savců ježky (oba druhy) celkem 256 jedinců, srnec obecný celkem 96 jedinců a veverka obecná 43 jedinců. V případě zajíce polního je většinou srážka s ním pro zvíře smrtelná, a proto se ve stanicích neobjevuje. Záchranné stanice se zabývají pouze příjmem volně žijících živočichů, proto kočku domácí a psu nelze porovnávat s výsledky stanic.

V případě výstavby určené k zajištění migrace zvířat se staví tzv. Ekodukty, které zajišťují migraci fauny vrchem přes dálnici. Dalším jsou víceúčelové nadchody, ale tento typ není v praxi příliš rozšířen. Dalším využívaným způsobem jsou tzv. Speciální podchody, které lze rozdělit podle kategorie druhů na podchody pro vydru a jezevce, podchody pro živočichy do velikosti srnce a prasete divokého a podchody pro jelena a losa. Víceúčelové podchody jsou nejběžnějším typem zprůchodnění a používají se zejména mosty přes vodní tok, málo frekventované komunikace, železnice a estakádové mosty. Dalším doprovodným patřením bývá oplocení, které má zamezit střetu vozidel se zvířaty přebíhajícími dálnici. Například ve Skandinávii ploty snížily počet střetů s losy o 80 %. Je zřejmé, že ideálním řešením by byl dostatečný počet

průchodů všech kategorií. Zajištění dostatečného množství správně dimenzovaných a správně umístěných průchodů pro všechny skupiny fauny i flory je velmi podstatnou podmínkou přežívání řady druhů v budoucnu. Stanice Ochrana fauny ČR každoročně zajišťuje transfery pro obojživelníky na několika lokalitách, kde probíhá nejmasivnější každoroční migrace obojživelníků, během několika let stanice přenesla tisíce těchto obojživelníků. V roce 2014 to bylo 18 562 obojživelníků a každoročně tento počet narůstá v závislosti na počasí a počtu realizovaných transferů (Ochrana fauny, 2014). Jedním ze závažných průvodních jevů při využívání elektrické energie je nebezpečí úrazu. Tento problém se netýká jen lidí, ti jsou zpravidla více či méně dobře poučeni o působení elektřiny již z hodin fyziky na základní škole. Na sloupech a vodičích elektrických vedení v naší republice každoročně hynou nebo jsou zraněny tisíce ptáků. Zvláště některé typy sloupů a některé úseky venkovních elektrických vedení jsou mimořádně nebezpečné a jejich působení lze bez nadsázky nazvat genocidou, pro kriticky ohrožené druhy středně velkých a velkých ptáků jako je sokol, raroh nebo orli představují jeden z hlavních limitujících faktorů rozšíření. Pavel Křížek (2016) ředitel Ochrany fauny ČR konstatuje, že nejčastěji jsou ptáci postiženi popálením v období dešťů, kdy se vyskytuje nejvíce mlh a tak je ptáci přehlížejí, zejména pokud se vedení vyskytuje na trasách migrace jednotlivých druhů.

V České republice patří k nejčastějším obětem kolizí s vodiči ptáci z řádů vrubozobých, dlouhokřídlých a brodivých. K podobným výsledkům na území Evropy dospěli také jiní autoři. Obětí elektrického výboje se v České republice stávají nejčastěji dravci, měkkozobí, pěvci (zejména krkavcovití), sovy a také brodiví. Dravci představují dominantní podíl, zejména káně lesní (*Buteo buteo*) a poštolka obecná (*Falco tinnunculus*). Tento výsledek je v souladu se všemi dostupnými studiemi v rámci Evropy (Bevanger, 1998). Ke stejným výsledkům opět dospěli i jiní autoři, pokud byl stanoven podíl této čeledi. Na rozdíl od ostatních studií byl zaznamenán nízký podíl brodivých. Nejvyšší podíl v rámci Evropy udává studie z Bulharska (Gerdzhikov & Demerdzhiev, 2009). Ve všech studiích byl z brodivých nejčastěji zaznamenán čáp bílý (*Ciconia ciconia*), což může souviset s častým zahnízděním tohoto druhu přímo na elektrickém vedení (Haas & Schrürenger, 2008).

Nárazy do vodičů jsou problémem zejména v místech, kde vedení prochází oblastí rozsáhlých mokřadů nebo kříží údolí větších řek. Obětí se stávají zejména těžší ptáci s omezenou manévrovací schopností a ptáci létající často za snížené viditelnosti.

Problém způsobují nejen linky vysokého napětí (u nás vedení 22 a 35 kV), ale především vedení velmi vysokého napětí (nad 100kV). Na rozdíl od kolizí jsou úrazy ptáků elektrickým proudem téměř výhradním problémem linek vysokého napětí. Při lehčím průběhu úrazu dochází pouze k šoku a sežehnutí okraje praporů per, po nichž sjel výboj. Pro těžší případy jsou charakteristickými znaky poškození tkáně končetin, příp. Jedna nebo několik tmavých, hnědočervených skvrn na spodní části běháku a prstů. Peří je zpravidla cítit spáleninou, prapory per jsou dosti hluboko seškvařené a obrysová pera nezřídka v krátké době vypadají. Zasažená tkáň je zprvu oteklá, na křídlech mokvavá. Během několika dnů dochází u většiny ptáků poškozených elektřinou ke ztrátě hybnosti prstů, běháky získávají tmavě oranžové zbarvení a odumírají. Nekrotizace postihuje i křídla, nejčastěji od zápěstního kloubu. Jak z uvedeného vyplývá, zranění jsou zpravidla velmi těžká. Léčení je obtížné, dlouhodobé, s nejistým výsledkem a často s mimořádně závažnými následky, přičemž je mnohdy nutno přistoupit k euthanasii. Při velmi těžkém zasažení elektrickým výbojem dochází k okamžitému usmrcení ptáka a někdy i k utržení částí končetin (Pecha, 1986). Bevanger (1990) uvádí z Norska vyšší úmrtnost hrabavých ptáků v lesním prostředí. V evidenci přijatých živočichů se nevyskytli žádní druhu hrabavých, proto není možné výsledky porovnat.

Jako prevence těchto úrazů byly v některých zemích zavedeny tzv. závěsné izolátory, které měly úrazům předejít. Ukázalo se však, že i zde dochází k úrazům velmi často, a to prostřednictvím trusu ptáka. Pokud dravec odpočívající na takovém sloupu vypustí stříkanec, je jen otázkou pravděpodobnosti, kdy se proud této vodivé tekutiny dostane do blízkosti vodiče – i v takovém případě dojde totiž k propojení vodiče s konzolou přes trus a tělo ptáka. Na území ČR upozornil poprvé na závažnost situace na konferenci Dravci 77 konané v Davli. Kumbera (1978) apeloval na spolupráci, resp. na povinné konzultace při vývoji nových typů sloupů.

Novela energetického zákona stanovila rok 2023 jako nejzazší termín pro zabezpečení všech nebezpečných sloupů. Poslední vývoj dává naději, že tento termín by nemusel zůstat jen nesplněným přáním.

Důvodů zraňování zvířat je mnoho. Velmi nebezpečné jsou velké prosklené či zrcadlicí se plochy, různé pasti v budovách a okolí lidských sídel (např.: komíny, světlíky, šachty, výkopy, vafky,...) anebo například lidské odpady, především pak rybářské vlasce, háčky, různé provázky, sítě apod. Řada zvířat je zraňována při zemědělském a

lesním hospodaření, pokousána toulavými psy a kočkami a některá jsou úmyslně nelegálně lovena čelistovými pastmi a jedy. Tím ale výčet nástrah číhajících na zvířata v kulturní krajině zdaleka nekončí. V roce 2016 bylo do stanice Ochrany fauny ČR přijato hned 14 ptáků především labutí velkých a kachen divokých se zaseknutým rybářským háčkem v krku, na vnitřní straně zobáku nebo namotaným vlasem kolem nohou. Celkem tři případy za rok 2016 popisují příjem zvířete po požití jedu, ve všech případech byl potvrzen jed karbofuran, který je u nás zakázaný. Nejčastěji byli po požití jedu přijati ptáci a to orel mořský nebo moták pochop.

Záchranné stanice pro zvířata se proto kromě péče o zvířecí pacienty věnují také prevenci jejich zraňování. Existují různá opatření, kterými se dá zraňování volně žijících zvířat předcházet, anebo alespoň omezit jeho četnost. Prosklené plochy lze zviditelnit vhodnými polepy, na komíny a jímky nainstalovat mřížky zabráňující vstupu živočichů, zraňování zemědělskou technikou lze zas předcházet například vyháněním zvěře před sečí a vyhledáváním hnízd polních ptáků na hospodářsky obdělávané půdě. Prevence však tkví především v osvětě a vzdělávání veřejnosti. Informace pracovníků záchranných stanic podávané nálezcům při přejímání zvířat, poskytování ekoporadenství, pořádání různých akcí s dětmi, ekovýchové programy, provozování expozic záchranných stanic a v neposlední řadě také vydávání tiskovin, tiskových zpráv a spolupráce s médii, to vše je důležitým nástrojem, jak zraňování zvířat předcházet. Bez vzdělávání veřejnosti nelze zvířata efektivně chránit.

Všechny stanice jsou si vědomy, že nemohou spasit ani zachránit biodiverzitu a, že opětovné vypouštění zachráněných a vyléčených jedinců nijak zvlášť přírodě nepomůže, ale hlavním cílem je ekovýchova, dostat do podvědomí nejen děti a mládeže, ale i dospělých důležitost přírody a všeho co k ní patří, naučit se porozumět jí a chápat spojitosti a složitosti vzájemných organismů. Největším problémem jak jsme se již zmiňovali, jsou mláďata, která se do stanic dostávají ve většině případů vinnou člověka, a právě ekovýchova, ekovýchové programy, přednášky, pobyty a spousta dalšího pomáhají vštěpovat lidem správné chování v přírodě a vysvětlují spojitosti v přírodě tak, aby co nejvíce pomohli v období kladení mláďat. Jen za rok 2016 záchranná stanice Ochrana fauny ČR na environmentálně výchovných programech vzdělávala více jak 11 tisíc dětí z různých škol a školek a ve své stanici provedla expozici hendikepovaných zvířat, které postihl jeden z publikovaných důvodů téměř 7 tisíc lidí.

Ochranu volně žijících zvířat, ať už jsou zákonem zvláště chráněná či ne, značně ztěžuje jejich neoprávněný lov provozovaný za účelem finančního zisku nebo za účelem jakési pouhé zábavy. Případně jsou také divoká zvířata nelegálně lovena za účelem dosažení určitého zážitku či osobního uspokojení některých jednotlivců nebo, jinak řečeno, jsou lovena z vypěstované tendence, která může být uvnitř určitých sociálních skupin, tak jako každé jiné bezohledné protiprávní jednání, velmi pozitivně podporována. Pytláctví jako nežádoucí jednání proti životnímu prostředí, má mnoho podob, které nejsou dány jen jeho odůvodněním a přínosem pro nelegální lovce, ale i okolnostmi a způsobem jeho provedení. Pokud vyloučíme lov zvláště chráněných živočichů, který je prakticky nepřípustný, může mít pytláctví podobu lovu zvěře v době hájení nebo může být prováděno prostřednictvím jiných neetických a zakázaných způsobů lovu, jako např. v noci za použití přisvětlení, do čelistových pastí, na otrávené návnady, a různých dalších, zvíře pomalu usmrcujících, trýznivých metod. V České republice je pytláctví poměrně rozšířené, ba dokonce slovy novináře J. Gintera (2013), by se dalo říct, že je pytláctví na vzestupu. Takové tvrzení podporují i namátkově vyhledané medializované případy pytláctví lovné zvěře (Ginter, 2013), jiné případy postřelení zvířat (Orel, 2012). V práci bylo zjištěno za období 2008-2016 ve třech vybraných stanicích celkem 58 živočichů se střelným poraněním z toho jsou pouze dva jedinci, kteří mají danou dobu lovu a tím je husa běločelá a hrdlička zahradní. V jednom případě se jednalo o kormorána velkého, kterého je možné lovit jen v případě povolení výjimky. U ostatních druhů se jedná o přečin pytláctví podle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, pytláctví je upraveno v § 304 trestního zákona, nejčastěji byl zákon porušován v případě holuba domácího, káněte lesního (*Buteo buteo*), motáka pochopa (*Circus aeruginosus*) a spousty dalších dravců. Zákonem chráněný a za druhy ohrožené se do stanice se střelným poraněním dostal i výr velký (*Bubo bubo*), jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*) a moták pochop. Z druhů silně ohrožených to byl například krahujec obecný (*Accipiter nisus*).

8 Závěr

Cílem práce bylo popsat činnost záchranných stanic v České republice, zmapovat právní úpravu a historii ochrany zvířat od historie až po současnost. Vůbec první světová organizace na ochranu zvířat vznikla v roce 1824 z iniciativy R. Martina a dalších ochranářů a to britská RSPCA (Society for the Prevention of Cruelty to Animals). Činnost zachraňování živočichů v nejrůznější nouzi má téměř dvěstěletou tradici, kdy byla zřízena první světová organizace, zvyšuje se ekologická výchova lidí a i přesto se potýkáme s problémem, že záchranné stanice mají rok od roku vyšší příjem živočichů, kteří potřebují jejich pomoc. Ekologický význam spočívá tedy v péči o hendikepované nebo jinak poraněné či opuštěné volně žijící živočichy, druhým je význam výchovný, kdy hendikepovaná zvířata poukazují na negativní dopady lidské činnosti a napomáhají k vzdělávání budoucích generací a upevňují vztah ke všemu živému.

K dnešnímu dni (22. 3. 2017) je v Národní síti záchranných stanic 33 stanic, které splňují podmínky sítě. Ze tří vytipovaných stanic jsem získala evidenci z období 2008-2016 v tomto období bylo přijato celkem 21 061 a zpět do volné přírody vypuštěno 11 356. Nejčastěji přijímaným ptákem v tomto období byla poštolka obecná, káně lesní a rorýs obecný. Nejčastějším savcem byl ježek západní, netopýr (několik druhů) a veverka obecná. Nejčastějším pacientem záchranných stanic jsou ptáci a to bezmála 80% zbytek tvoří savci a obojživelníci. Nejčastější příčinou příjmu živočichů bylo sebrání mláďete, dále srážka s dopravním prostředkem a popálení od elektrického vedení. Možností eliminace zranění způsobených dopravou jsou spousty od stavby ekoduktů, podchodů, nadchodů, po pachové ohradníky, oplocení a odrazky. V případě popálení elektrickým proudem jsou to stavby nových bezpečných stožárů, konstrukční úpravy a požití přídavných prvků. U nejčastější příčiny kdy jsou mláďata sebrána z přírody zcela nezákonně a zbytečně pomůže vzdělávání společnosti pomocí přednášek, seminářů, akcí, publikací a neustálé výchovy již v mateřských školách. Z příčiny střelného poranění je hned od začátku zřejmé, že je vina v člověku, který vědomě použil střelnou zbraň na zvíře, které není lovnou zvěří a mnohdy je chráněno zákonem.

V závěru je zřejmé, že ve všech případech je na vině člověk a jeho chování a jednání s přírodou jako takovou a mnohým příčinám lze předejít. Smysl záchranných stanic je pro některé bez významu, přesto se v dnešní době ochrana přírody stává čím dál tím více moderní, jsou lidé, kteří pomáhají a na druhé straně lidé, kteří škodí. Ve finále platíme všichni stejnou cenu.

9 Seznam použité literatury

- Aitken, G. (2004). *A new approach to conservation: the importance of the individual through wildlife rehabilitation* (1. vydání. vyd.). Aldershot: Ashgate publishing.
- Aitken, G. (2004). *New approach to conservation: the importance of the individual through wildlife rehabilitation*. Aldershot: Ashgate publishing.
- Bevanger, K. (1990). Topografic aspects of transmission wire collision hazards to game birds in the Centran Norwegian coniferous forest. *Fauna norvegica*(13), 11-18.
- Bevanger, K. (1998). Biological and conservation aspects of bird mortality caused by electricity power lines: a review. *Biological conservation*(86), 67-76.
- Břicháček, V. (1998). Vztah k životu a ke smrti. *Vesmír*(77), 314-315.
- Čerovský, J. (1962). *Výchova mládeže k ochraně přírody*. Praha: SÚPPOP.
- ČR, O. f. (2014). *Výroční zpráva 2014*. Hrachov: Ochrana fauny ČR.
- ČSOP. (4.. 1. 2008). *Historie ČSOP*. Získáno 20.. 3. 2017, z Český svaz ochránců přírody:
http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1001&m2_id=1062&m_id_old=1096
- ČSOP. (2010). *Výroční zpráva 2009*. Praha: Český svaz ochránců přírody- ústřední výkonná rada.
- Fiala, O. (2006). Zvířata v nouzi. *Krása našeho domova*, 48(1), 7.
- Fiala, O. (2006). Zvířata v nouzi. *Krása našeho domova*, 48(1), 7.
- Gerdzhikov, G., & Demerdzhiev, D. (2009). Data on bird mortalina in "Sakar" IBA (BG021) caused by hazardous lines. *Ecologica balcanica*(1), 67-77.
- Ginter, J. (11.. 8. 2013). Pytláctví je na vzestupu, střelci si neberou servítky. *Právo*.
- Haas, D., & Schrüenger, B. (2008). Stromtod von Vögeln. . *Grundlagen und Standards zum Vogelschutz an Freileitungen*, 304.
- Hlaváč, V., & Anděl, P. (2001). *Metodická příručka k zajišťování průchodnosti dálničních komunikací pro volně žijící živočichy*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.
- Křížek, P. (10.. 12. 2016). ústní sdělení.
- Křížková, L. (1984). *K ochraně přírody* (1. vydání. vyd.). Praha: Český svaz ochránců přírody- ústřední výbor.
- Křížková, L. (1984). *K ochraně přírody*. Praha: ÚV Českého svazu ochránců přírody.

- Kumbera, J. (1978). Některé aktuální příčiny ovlivněné stavu dravců v industrializované krajině. Návrhy na opatření v současné situaci. *Dravci 1977 Sborník referátů z celostátní pracovní porady*(1), 43-53.
- Librová, H. (1994). *Pestří a zelení*. Brno: Veronica a Hnutí Duha.
- Orel, P. (1998). Národní síť stanic pro zraněné a jinak handicapované živočichy. V P. Pešout, *Národní síť pro zraněné a handicapované živočichy* (str. 17). Brno: Veronica.
- Orel, P. (2008). Záchraná stanice v Bartošovicích 25letá. *Krása našeho domova*, 50(2), 4-5.
- Orel, P. (27.. 11. 2012). *Národní síť záchranných stanic (NSZS)*. Získáno 25.. 2. 2017, z Zvíře v nouzi: <http://www.zvirevnouzi.cz/konference-narodni-sit-zachrannych-stanic-system-zachrany-handicapovanych-zivocichu/>
- Orel, P., & et al. (1998). Národní síť pro zraněné a jinak handicapované živočichy. V P. Pešout, & et al., *Národní síť pro zraněné a handicapované živočichy* (str. 1). Brno: Veronica.
- Otáhal, I. (1981). Sloupy smrti. *Památky a přírody*(10), 633-634.
- Otáhal, I. (1991). Ochrana ptáků před nežádoucími účinky elektrického proudu na sloupech VN po 10 letech. *Buteo*(4), 103-110.
- Pecina, P. (1998). Význam stanic pro záchranu handicapovaných živočichů. V P. Pešout, & et al., *Národní síť stanic pro zraněné a handicapované živočichy*. Brno: Veronica.
- Pecina, P. (1998). Význam stanic pro záchranu handicapovaných živočichů. V P. Pešout, *Národní síť stanic pro zraněné a handicapované živočichy* (str. 17). Brno: Veronica.
- Pecina, P., & Čepická, A. (1979). *Kapesní atlas chráněných a ohrožených živočichů*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství NP v Praze.
- Pecha, M. (1986). Ochrana dravců na sloupech el. vedení. *Naší přírodou*(6/5), 114-115.
- Pešout, P., & et al. (1998). *Národní síť pro zraněné a handicapované živočichy*. Brno: Veronica.
- Plesník, J. (27.. 11. 2012). *Péče o zraněné živočichy ve světě*. Získáno 25.. 2. 2017, z Zvíře v nouzi: <http://www.zvirevnouzi.cz/konference-narodni-sit-zachrannych-stanic-system-zachrany-handicapovanych-zivocichu/>
- Primack, P., & Jersáková, J. (2001). *Biologické principy ochrany přírody*. Praha: Portál.

- Procházka, J. (1930). Něco o spolku k ochraně zvířat pro Československou republiku. *Kráska našeho domova*, 22(7), 119.
- Procházka, J. (1930). Něco o spolku k ochraně zvířat pro Československou republiku. *Kráska našeho domova*, 22(7), 119.
- Ptáček, L. (2005). *Dobrovolná ochrana přírody v České republice. Historie, současnost a perspektivy* (1. vydání. vyd.). Praha: Český svaz ochránců přírody- ústřední výkonná rada.
- Ptáček, L. (2005). *Dobrovolná ochrana přírody v České republice. Historie, současnost a perspektivy*. Praha: Český svaz ochránců přírody- ústřední výkonná rada.
- Ryder, R. (2000). *Animal revolution: changing attitudes toward speciesism* (2. vydání. vyd.). Berg publishers.
- Stýblo, P. (27.. 11. 2012). *Financování záchranných stanic v praxi*. Získáno 25.. 2. 2017, z Zvíře v nouzi: <http://www.zvirevnouzi.cz/konference-narodni-sit-zachrannych-stanic-system-zachrany-handicapovanych-zivocichu/>
- Stýblo, P. (27.. 11. 2012). *Záchrana handicapovaných zvířat na příkladu britské RSPCA*. Získáno 25.. 2. 2017, z Zvíře v nouzi: <http://www.zvirevnouzi.cz/konference-narodni-sit-zachrannych-stanic-system-zachrany-handicapovanych-zivocichu/>
- Toman, A., & Hlaváč, V. (1995). *Křížení komunikací a vodních toků s funkcí biokoridorů*. Praha: AOPK ČR.
- Tomášková, L. (27.. 11. 2012). *Finanční nástroje pro podporu záchranných stanic z pohledu státu*. Získáno 25.. 2. 2016, z Zvíře v nouzi: <http://www.zvirevnouzi.cz/konference-narodni-sit-zachrannych-stanic-system-zachrany-handicapovanych-zivocichu/>